

atvaļinājums

EKSPERTS

DIENAS
TĒMA

Nevis sēdēt mājās, bet ārstēties!

Zigmunds Krasovskis,
ārsts psihiatrs,
psihoterapeits

selības uzlabošanai nav darīti pilnīgi nekas.

Protams, daudz kas atkarīgs

Skaidrs ir tas, ka ar lielu trauksmi vai izdegšanas simptomiem darba vietā atrasties ir teju neiespējami, kur nu vēl produktīvi darboties, tomēr ņemt slimības lapu, lai vienkārši sēdētu mājās, arī nebūtu prāta darbs. Ja cilvēkam tiek izrakstīta darba nespējas lapa, jāseko ārsta norādēm un rekomendācijām, lai savu veselības stāvokli uzlabotu, pašas no sevis šīs kaites nepāries. Ir nācies redzēt pusgadu ilgu slimības lapu, kuras laikā ve-

no katras personas individuālās struktūras, cik ātri kādus procesus pārstrādājam, cik ātri risinām problēmas, tiekam ar tām galā.

Patiesībā izprotama ir abu pušu nostāja, darba devēji vēlas izskaust to, ka slimības lapas tiktu ņemtas nepamatoti, savukārt tie, kuriem tiešām ir veselības problēmas pārdzīvo par iztikšanu. Nevaru noliegt, ne reizi vien redzēti gadījumi, kad slimības lapa ņemta nepamatoti, un tieši tas ir tas, kas bojā kopējo reputāciju.

Jebkurā gadījumā izdevīgāk būtu neslimot. ▀

<< bet ne LAP kā darba devējam. Tomēr, izvērtējot darbinieku saslimšanas gadījumu skaitu, uzņēmums to varētu raksturot vairāk kā sezonālo saslimšanu.

LAP kopumā atbalsta LDDK piedāvātās izmaiņas normatīvajā regulējumā un uzskata tās par pamatotām. Salīdzinot ar Lietuvu un Igauniju, Latvijā darba devēja izmaksas ir ievērojami augstākas – gan slimības naudas apmēra, gan tā maksājamo dienu skaita ziņā. Turklāt uzņēmējam prombūtnē esošais darbinieks ir jāaizvieto, kas rada papildu izdevumus dažādu piemaksu veidā.

Pavisam cita situācija valda pašnodarbināto ļaužu vidū. Nikola Ponomarenko ir uzacu meistare un pašnodarbinātā. Viņa atklāja, ka vēl ne reizi mūžā neesot ņēmusi slimības lapu. Gan tādēļ, ka pati jauna un veselīga stipra, gan darba specifikas dēļ. "Pašnodarbinātās statusu izvēlējos, apsverot visus par un pret. Pats galvenais, ka nestrādāju citam, bet sev. Vislabāk man patīk iespēja, ka savās izvēlēs esmu brīva un varu pati organizēt savu laiku," tā N. Ponomarenko. Kas notiek reizēs, ja tiešām veselības dēļ sliktā pašsajūta un skaidrs, ka strādāt nevarēs? Tad meistare rakstot ziņas klientēm un brīdinot, ka pieņemšana atlikta un būs cita pieņemšanas diena un laiks. Ja gadās sliktā pašsajūta, ilgākā slimošana līdz šim esot bijusi divas dienas. Klientus noteikti nepieņem tad, kad jūtas sasirgusi. To noteikti nenožēlo, ka neizmanto iespēju ārstam paprasīt slimības lapu un tad gulēt mājās. "Nē, man tas nav vajadzīgs. Ļoti labi izteiku bez slimības lapas!" viņa neslēpj.

Slimība nozīmē – strādāšu no mājām

Agnese ir mamma trim bērniem – dēlam ir desmit gadi, bet jaunākās ir sešus gadus vecas dvīņu meitenes. "Algots darbs un bērnu slimošana ir menedžmenta paraugstunda!" viņa ar smaidu saka. Tas ir pārbaudījums strādājošajiem vecākiem, it sevišķi, ka vienlaikus slimo vairākas atvases. "Man un vīram darba specifika ļauj daļēji strādāt attālināti," Agnese stāsta, kā iziet no situācijas. "Mēģinām menedžēt – viens rīta pusē mājās, otrs pēc tam – vai arī saplānojam, kuram mazāk klātienē veicamo darbu, tas paliek mājās." Ģimene darba nespējas lapas ņem reti. "Tāpat ikdienā veicamie darbi iekrājas, jo ne visu var deleģēt citam kolēģim. Mūsu vecāki vēl strādā, līdz ar to nav iespējams viņiem nodot auklējamos. Protams, ja situācija ir ļoti nopietna, tad viennozīmīgi lapu ņemam un esam mājās ar bērniem, kuri slimo. Priecājos, ka par bērnu slimošanu maksā no pirmās dienas un arī brīvdienās un svētku dienās. Esmu pateicīga savam darba devējam, ka ir elastīgs, uzticas saviem darbiniekiem, dodot iespēju strādāt attālināti. Tas tomēr ir arī naudas jautājums, lai gan 80% ir daudz, bet tie nav 100%." Agnese diemžēl ir dzirdējusi par vecākiem, kas B lapu izmanto, lai atpūstos no darba. "Paņem lapu, bērns pie omes, bet pats dodas ceļojumā!"

"Man ir labi, ka mājdarziņš ņem pretī arī ar nelieliem puņķiem un klepu. Līdz ar to slimības lapu vai attālinātu strādāšanu ņemam, ja bērns ir pavisam slimš," pieredzē dalās Linda,

kuras ģimenē aug divus gadus vecs dēliņš. "Tiklīdz jūtam, ka būs jāsež mājās, tā sākas loģistika. Gan man, gan vīram ir pietiekami komplicēti darbi, ko tāpat vien atstāt nevar." Finansiālā ziņā, ja netiks apmaksātas vai būs mazāk apmaksātas darba nespējas lapas, tas būs pamatīgs zaudējums, saprot Linda. "Nebūs kvalitatīvi izdarīts darbs, jo attālināti nopietnas lietas kvalitatīvi izdarīt nevar, vismaz ar tik mazu bērnu, kā arī domāju, ka vecāki laidīs uz skolām un *dārziņiem* slimākus bērnus, jo nevarēs atļauties palikt mājās." Lai cīnītos ar tiem, kas ņem lapas nepamatoti dzeršanas, pagīru, slinkuma un tamlīdzīgu iemeslu dēļ, ko ataisno ar it kā slimību vai slimu bērnu, ir jādomā citādi – jāsāk ar slimības lapu izsniedzējiem.

Divu septiņus un astoņus gadus vecu bērnu mamma Līga stāsta, ka vīrs ir jūrnieks, līdz ar to parasti ir prom astoņus mēnešus gadā. "Kad bērni bija mazāki, tad ņēmu slimības lapu, kas visbiežāk tāpat nozīmēja – darbu no mājām, paralēli vadā jūt bērnu pa ārstiem, gatavojot veselīgas un spēcinošas maltītes un vairākkārtīgi vācot *bardaku*. Manā darbā slimības lapa nozīmē – darbu no mājām." Kad bērni sasnieguši septiņu gadu vecumu un pēc likuma var viņus atstāt mājās vienus, Linda devusies uz darbu agrāk un ap pusdienas laiku braukusi mājās. "Bērni no rīta parasti ilgāk guļ, skatās televizoru, un pēc manas atgriešanās no darba pusdienas laikā kopā dzīvojamies atlikušo dienas daļu. Kad tētis mājās, tad viņš paliek ar bērniem, kas burtiski nozīmē – televizors un frī kartupeļi."

VIEDOKĻI

- Labklājības ministrijas (LM) parlamentārais sekretārs Reinis Uzulnieks norāda, ka nepieciešams rast kompromisu, kas, atvieglojot darba devēja izmaksas un neradot negatīvu finansiālo ietekmi speciālajā budžetā, būtiski nepasliktinātu darba ņēmēja situāciju. Patlaban slimības pabalsts neveicinot personas motivāciju ātrāk izvesēties, bet gan paredzot iespēju ilgāk saņemt slimības pabalstu. Viņš saskata risku, ka rezultātā strauji palielināsies darbnespēju lapu skaits un izdevumi slimības pabalstiem, palielinot slogu darba devējiem, jo trūks darbinieku, būs lielākas aizvietošanas izmaksas.
- Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības eksperts tautsaimniecības jautājumos Mārtiņš Svīrkis uzsvēris, ka Latvijā, salīdzinot ar citām Eiropas Savienības valstīm, izmaksas par slimības pabalstiem no iekšzemes kopprodukta ir vienas no zemākajām, līdz ar to nav loģiski vēl vairāk samazināt cilvēku iespējas rūpēties par savu veselību. Viņš piekrīt, ka, iespējams, ir darbinieki, kas varētu negodprātīgi izmantot darba nespējas lapas, taču to dienu skaita samazināšana neatrisinātu problēmu. Viņa vērtējumā, būtu jācīnās ar strukturālām problēmām par slimības lapu piešķiršanu.
- Latvijas Lauku ģimenes ārstu asociācijas vadītāja Līga Kozlovska nepiekrīt bažām par attālināti izsniegto darbnespējas lapu pamatotību. Pēc viņas paustā, ģimenes ārsti e-veselībā atzīmē darbnespējas iemeslu, piemēram, akūtās vai hroniskās slimības. Turklāt ģimenes ārsti ir spējīgi konsultēt pacientu arī telefoniski un attiecīgi noteikt atbilstošu antibakteriālo terapiju. Viņaspriekš, infekciozam pacientam nav jānododas uz darbu, taču trešajā dienā viņš atnāk uz konsultāciju, kur tiek novērtēts viņa veselības stāvoklis.
- Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas priekšsēdētāja biedre Ingrida Circene pauž, ka ir valstis, kurās cilvēkiem, kuri ilgstoši nav slimojuši un saņēmuši darbnespējas lapu, pienākas motivējoši bonusi, piemēram, piemaksas pie algas, ātrāka pensija. Viņaspriekš, esošā diskusija minētās problēmas nevar atrisināt, jo vislabāk strādā motivācija, nevis kontrole, inspekcija – tas, tieši pretēji, aizvairo godprātīgus cilvēkus. Viņa aicināja LM vai EM paskatīties un sagatavot piemērus, kā rīkoties, ja cilvēks, piemēram, nav slimojis desmit gadu, proti, ka viņam nāktu kāds labums sociālajā iemaksu daļā.

AVOTS: LETA

Lielākoties izsniedz pamatoti

Daktere Līga Zeltiņa no ģimenes ārsta un arodveselības un arodslimību ārsta prakses zina teikt, ka situācijas patiesi ir dažādas, esot darba devēji, kas ar šaubām skatās uz katru darba nespējas lapu, tur nu darbinieki visādi mēģinot lavierēt, lai tik tā lapa neesot jāņem. "Visbiežāk tādos gadījumos cenšas strādāt pusslims. Pamatā gan jāsaprot – nu mīl mūsu tauta ņemt slimības labas, to noliegt nevar. Pilnīgi bez pamata lapas, protams, neizsniedzam, tomēr ikdienā sanāk redzēt to, ka cilvēks labprāt šo iespēju izmanto. Domāju, ja darba nespējas lapu apmaksu vēl samazinātu, cilvēki izvairītos tās ņemt. Darba devēja slimības lapa, kas ilgst deviņas dienas, izdevīga nav nevienam, tas ir skaidrs, izdevīgums ir tad, ja cilvēks ir maksājīs sociālo nodokli un tiek līdz B lapai. Savukārt, ja darbinieks daudz, ilgi un bieži sēž uz slimības lapām, no darba devēja var sekot citas represijas," novērojumos dalās ārste. L. Zeltiņa gan piebilst, ka arī slimam iet uz darbu nav prāta darbs, tomēr slimības lapas ņemšana vai neņemšana ir pacienta izvēle.

"Slimības lapu izsniegšanas kārtību vērtējam atbilstoši 152. noteikumiem, lielākoties tās

izsniegtas pamatoti. Noteikt to, vai slimības lapa tiek izmantota ļaunprātīgi, ir grūti, domājams, ārsti ar to ikdienā sastopas vairāk," skaidro Veselības inspekcijas Dienvidkurzemes nodaļas vadītāja Inta Leite. Slimības lapas var izsniegt ne vien ģimenes ārsti, bet arī dežūrārsti, ārsti speciālisti, kuriem ir līgums ar Veselības dienestu. Runājot par kaitēm, kas nav ar aci saredzamas, teiksim, izdegšana vai citas psiholoģiska rakstura saslimšanas – arī tām pienākas slimības lapa. "Tur gan nepieciešami atbilstošu speciālistu atzinumi, kas diagnosticē, ka šāda saslimstība ir. Grūtāk ir ar muguras problēmām, ar tām ņem ilgstošas slimības lapas. Skeleta sistēmas problēmas ir visbiežāk sastopamās diagnozes. Ja cilvēkam mugura sāp un nepāriet, to ar aci redzēt nevar, jāveic daudz dažādi izmeklējumi: magnētiskā rezonanse, kompjūtertomoģrafija, jāgaida speciālistu atzinumi, tas viss prasa laiku," stāsta I. Leite.

Minētās izmaiņas, viņaspriekš, uz labu neko nevērsīs, jo cilvēki slimo un naudas summas, ko viņi saņem slimojot jau tā ir minimālas. "Varbūt tas ir izdevīgi tiem, kuri saņem lielu algu. Galvenais, lai ģimenes ārsts objektīvi izvērtē, vai pacientam slimības lapa ir nepieciešama vai nav. Nevar būt tā – gribu, un man izsniedz!" saka I. Leite. ▀